

M
276.274
.....
SZK

GYAROK DOLGÁRÓL

1

Balla Antal

Mit kell tudni a

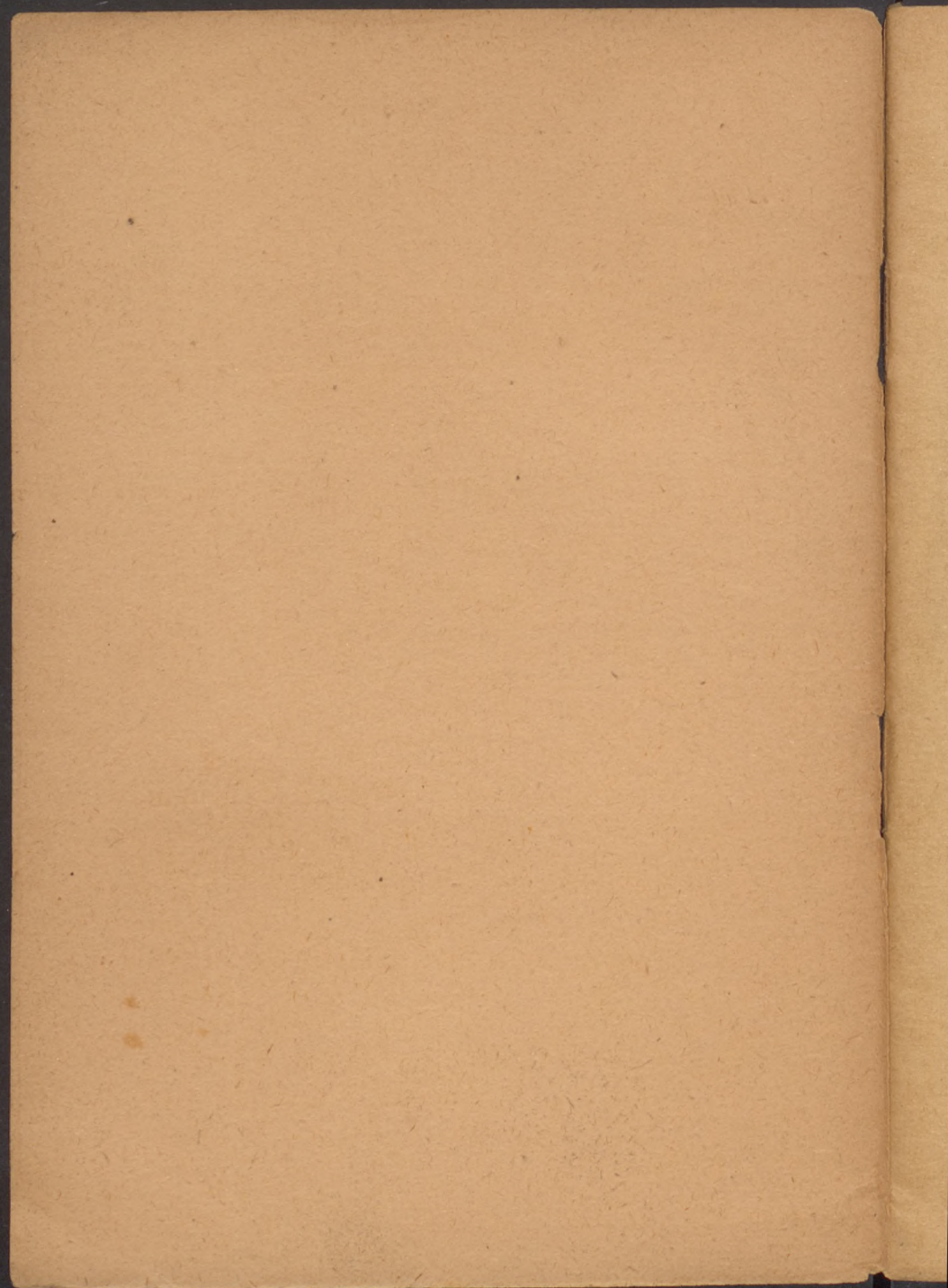
DEMOKRÁCIÁRÓL?

Balogh István miniszterelnökségi államtitkár
előszavával

B I B L I O T H E C A

MIT KELL TUDNI A
DEMOKRÁCIÁRÓL?

IRTA

BALLA ANTAL

AZ ELŐSZÓT IRTA

BALOGH ISTVÁN

miniszterelnökségi államtitkár

BUDAPEST

1945

M 276.274

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

1968/R leltár

ELŐSZÓ.

Mindenütt, ahol a demokrácia nem a történelem talajából nőtt szerves képződmény, hanem váratlanul kapott ajándék, az a veszély fenyeget, hogy jelszóvá válik, vagyis sokan hordozzák ajkukon a szót, de kevesen értik igaz lényegét. Ezért üdvözljük örömmel Balla Antal, a kiváló történetíró és szociológus művét, amely tömören és hiánytalanul foglalja össze mindazt, amit a demokráciáról mindenkinek tudni kell.

Alig van ma időszerűbb tudnivaló, mint az új, szociális demokrácia lényegének ismerete. Balla Antal, a kérdés leghivatottabb ismerője, feltárja a demokrácia történelmi gyökereit, megmutatja igazi, torzítatlan arculatát, amelynek félreismerhetetlen vonásai: a demokratikus egyenlőség, vagyis egyenlő életlehetőségek biztosítása mindenki számára, kérelmelhetetlen harc az elnyomásnak, a diktatúrának fasiszta és minden más formája ellen, továbbá az alapos műveltségből folyó felelősségérzet.

A mű a magasabbrendű, demokratikus életforma teljes képét vetíti az embertelenség poklát átélte, új szellemi támaszpontokat kereső tömegek elé és reménytkeltően mutat rá arra, hogy az emberiség fejlődése a tiszta demokrácia felé halad.

Balla Antal könyvét a szociális demokrácia jegyében újjászülető egyetemes magyarság megértő szeretetébe ajánlom.

Budapest, 1945 július hó.

Balogh István.

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Mi az : demokrácia ?	5
A közvélemény	7
A sajtó	9
Demokrácia és egyenlőség	10
A demokrácia a nemzetközi politikában	11
A demokrácia és a gazdasági helyzet	13
A demokrácia és a közművelődés	16
Mi nem demokrácia ?	19
A reakció	20
Miért nem volt Magyarországon igazi demokrácia ?	21
A demokrácia multja	25
A demokrácia jövője	28
A demokrácia jövője Magyarországon	32

Mi az: demokrácia?

A demokrácia szó értelme: *népuralom*. Azt jelenti, hogy az úgynevezett demokratikus társadalomban a népé a főhatalom, másszóval, az államhatalom összes szervei a nép akaratából származnak. A nép hoz törvényt, a nép kormányozza önmagát. Ezt a politikai tudomány népszuverénitásnak (népfelség) is nevezi.

Hogyan gyakorolja a nép ezt a főhatalmat? Többféle módon: vagy közvetlenül úgy, hogy a népgyűléseken maga dönt minden fontos közkérdésben, vagy választott képviselői útján. Az újkorban Európa demokratikus népeinél ez utóbbi gyakorlat fejlődött ki. Ezt nevezzük képviseleti (parlamentáris) rendszernek. A nép képviselőket küld a törvényhozó testületbe (országgyűlésre, parlamentbe), ezek a képviselők hoznak törvényt, de nemcsak törvényt hoznak, hanem a kormányt tetteiért felelősségre is vonhatják. De a törvényhozó hatalom gyakorlásával még nem merül ki a demokrácia lényege. A nép községi közigazgatási testületet is választ, hogy ellenőrizze és irányítsa a közigazgatást. Választ törvényhatósági — megyei — képviselőket is, akik megválasztják a főtisztviselőket és ellenőrzik a közigazgatást. Sőt, a nép az igazi demokráciában a bírói jogokat és hatalmat is gyakorolja. A bíróság csak azt a vádlottat ítélheti el, akit a nép ítélőszéke (esküdtszéke) bűnösnek nyilvánít.

A demokratikus országokban a törvényhozó testület (országgyűlés, parlament) a népakarat legfőbb szerve és kifejezője. Angolországban például, Európa legrégibb

demokratikus országában a parlament, mondhatnánk, mindenható. Mindent megtehet, — írják az angol közjogászok, — ami nyilvánvalóan nem esztelen vagy nem képtelenség. Ha akarja és célszerűnek tartja, elmozdíthatja a királyt is, aki alá van vetve a parlamentnek. A népképviselő hatalma tehát igen nagy, de igen nagy a felelősség is, mely reá nehezedik. A népképviselő, a nép — a választó — helyett és nevében hoz törvényt, s gyakorolja a kormány ellenőrzésének annyira fontos jogát, s ilyenformán a kormány minden tetteért felelős. És kinek felelős egyénenként minden képviselő? Annak, aki őt a törvényhozó testületbe beküldte, tehát választónak. Az igazi népképviselő ennél fogva nem szavazhat meg törvényt, nem hagyhat jóvá kormányintézkedést, ha az ellenkezik a választók érdekeivel.

Az igazi demokrácia nem képzelhető el törvényhatósági (megyei) és községi önkormányzat nélkül. Legfejlettebb önkormányzati szervei az Egyesült Államoknak, Angolországoknak és Svájcnak vannak. Az Egyesült Államokban minden tagállamnak megvan a maga saját önálló törvényhozása és minden községnek megvan a maga önkormányzata. A francia demokrácia nem kis hiánya az, hogy csak parlament van, az erős községi önkormányzat azonban nem fejlődött ki az idők folyamán. Angolországban a grófság (ez a mi vármegyénknek felel meg) önkormányzata rendkívül fejlett. Hatáskörébe tartozik a közoktatás is. A kis Svájcban a régi tartományok (kantonok) mint megannyi kis államok hoznak helyi törvényeket és irányítják a közigazgatást.

A demokrácia alapja régi idők óta, amióta a demokratikus intézmények kialakultak, a többségi akarat. A többségi akarat szószólói úgy fogják fel, hogy egyikünk sincs kinyilatkoztatott igazságok birtokában, tehát vessük magunkat alá a többség döntésének. A nyugat-európai demokratikus országokban és Amerikában a

politikai életben a politikai pártoké a döntő szó. Ezek a pártok nem egyebek, mint az azonos politikai nézeteiket vallók szabadszervezetei. A törvényhozásban rendszerint azé a párté a döntő szó, s azé a politikai hatalom, amely a választásokon elnyerte a szavazatok többségét. Ez mindenütt így van Nyugat-Európában és Amerikában. A Szovjet-demokráciában egyetlen párt: a kommunista párt uralkodik. De Szovjet-Oroszország viszonyai a nyugateurópai országokétól egészen eltérők.

A többpárt-rendszer a demokráciának nincs ártalmára. A pártok közt nemes versengés és küzdelem fejlődhet, a vitákban tisztázódnak a politikai elvek és nézetek. A pártok elaprózódása viszont (pl. Franciaországban és Lengyelországban) a demokráciának beteges tünete és a közvélemény hiányát mutatja.

A nép legfontosabb és legszentebb joga a szavazati jog. Ezzel emelkedik a nép nemzetté, vagyis politikai cselekvő és ható erővé. A népszavazás nagy kérdésekben — pl. az államforma kérdésében — elengedhetetlen demokratikus követelmény. A nép szava Isten szava — mint Szent Ágoston egyházi atya írja.

A közvélemény.

A demokrácia titkos mozgatóereje a közvélemény. Az emberek többségének szilárd, kevésbé szilárd véleményét nevezzük közvéleménynek. Nem egykönnyen lehet meghatározni azt a titokzatos hatalmat, melyet általában közvéleménynek nevezünk. Hogyan keletkezik, milyen szerepük van a különböző befolyásoló s ható tényezőknek, azt itt nem fejthetjük ki. A közvélemény a demokráciákban a nép többségének felfogása, nézete a nagy közkérdésekről. Ott, ahol sajtó-, vélemény- és gyűlekezési szabadság van, — ami minden demokráciának elengedhetetlen feltétele, — a közvélemény maga-

tól kiformalódik. S azt mondhatnánk, ez a láthatatlan hatalom irányítja a demokratikus népeket. Milyen párt jusson hatalomra? Ezt a közvélemény szava dönti el. Meghamisítani a közvéleményt (hatósági, vagy bármilyen más beavatkozással) meghamisítása a demokrácia elvének. A közvélemény és a demokrácia kapcsolatait így folytathatnánk:

A demokráciában minden alulról, vagy mondjuk, belülről jön; nem kívülről, mint a diktatúráknál. Az önkényuralom úgy kényszeríti rá a maga akaratát az emberekre; rájuk kényszerít intézményeket, akár tet-szenek azok nekik, akár nem. A demokrácia nem erőltet rá az emberekre semmit sem, hiszen a kormány, a fel-sőbbség nem tesz mást, mint megvalósítja a közvéle-mény kívánalmait. Ha tehát kormányzati alapul a demo-kráciát fogadjuk el, akkor engedelmeskednünk kell a közvéleménynek, vagyis a többség akaratának. És miért üdvös ez? Mert ez az alapja a közmegegyezésnek, követ-kezőleg a társadalmi békének. A demokráciákban a nép a bíró, a népe a döntő ítélet, a többség súlyával és erejé-vel. Erre nézve igen sok példát idézhetünk. Amerika például nem avatkozhatott volna be a most végetért európai háborúba, ha a közvélemény nem támogatja Rooseveltnél. És többet mondunk: A közvéle-mény, vagyis a többségi akarat ellenére nem hozhatta volna be Rooseveltnél az általános védkötelezettsé- get és nem kaphatta volna meg a kivételes hatalmat. Angolországban Churchill, aki azelőtt nem volt nagyon népszerű, a közvélemény támogatásának köszönhet- te hatalmát. Oroszország nem hozta volna meg a roppant véráldozatot a győzelemért, ha Sztálin mögött nem áll az egész orosz nép.

Felvetni azt a kérdést, vajjon okvetlenül az-e a helyes, amit a többségi vélemény annak fogad el, azt jelenti, hogy a demokrácia helyességét kétségbe vonjuk.

A sajtó.

A demokrácia egyik legfontosabb intézménye a szabad sajtó. Már a XVII. században, az angol forradalomban, a demokrácia hajnalhasadásakor, felmerült a szabad sajtó gondolata. 1848 március 15-én az ifjúság egyik legfontosabb követelése az ujságrás teljes szabadsága. A cenzuramentes és teljesen szabad hírszolgáltatás és véleménynyilvánítás nélkül a demokratikus államrend elképzelhetetlen.

A sajtó nem szolgálja feltétlenül a demokráciát. Szolgálhat csoportérdeket, szolgálhatja esetleg a nagytőke és a nagyvállalatok érdekeit. A magyar sajtó egyik rákfenéje éppen az volt, hogy a nagytőke a lapoknak adott támogatásokkal a véleménynyilvánítást erősen irányíthatta. Mindössze néhány lapunk volt, amely nem szolgálta ki a nagytőkét. Ez is egyik oka volt annak, hogy Magyarország demokratikus irányban alig fejlődött.

Demokratikus országban a sajtó a közvélemény híifejezője és ezért nagyhatalom. Formát ad annak, ami él a lelkekben. A diktatúrák felülről irányított sajtója arra törekszik, hogy a közvéleményt félrevezesse. A fasizmus sajtója erkölcstelen volt és hazug. Álgőzelmi hírekkel ámitotta olvasóit, vagy uszított. A demokrácia tisztességes sajtójának egy fő alapelve van, — amit Deák Ferenc hangoztatott, — mindent meg szabad írni, ami igaz.

Az ujságírásra a mai Magyarországon, ahol az új, szociális demokráciának mélyebb gyökerei nincsenek, az a nemes hivatás vár, hogy az eszméket beleplántálja a lelkekbe. Magától érthető, hogy az elmúlt 25 esztendő romlott, lélekmérgező sajtója többé semmiféle formában nem térhet vissza. Nem túlzunk, ha azt állítjuk, hogy a demokrácia és a szabad sajtó olyan szoros kap-

csolatban állanak egymással, hogy a kettő szinte azonos. A szabad és független sajtónak, amely tisztán olvasóiból él, joga van arra, hogy bíráljon, ellenőrizzen, sőt kezdeményezzen. A régi arisztokratikus kor szabad sajtót nem ismert, a diktatúrák a sajtót tönkretették, megrontották, és a cenzurával irányították. Az újságírás jelenti a nyilvánosságot, ez a közkíváncsiak kifejezője. Amikor ezeket a sorokat írjuk, a parlamentet a sajtó pótolja.

A sajtó visszaélései: a rágalmazás, a sajtó-demagógia. Ezeket szigorúan meg kell büntetni. Az igazi újságírónak tanult, tisztánlátó embernek, és kora legbecsületesebb emberének kell lennie.

Demokrácia és egyenlőség.

A demokrácia alapvető követelménye az emberek egyenlősége. Nagyon vigyázzunk azonban erre a kifejezésre: emberi egyenlőség. Mit jelent az egyenlőség? Azt, hogy mindnyájan egyenlőek vagyunk jogokra és életlehetőségekre nézve. Az emberek egyébként nem születtek egyenlőknek. Mindenkinek mások az észbeli képességei, jelleme, testi, lelki tulajdonságai... Nem egyformán vagyunk sem jók, sem rosszak. Ezért az egyenlőségi elv rideg alkalmazása a legnagyobb igazságtalanság volna. Mindenkinek annyi jár az élet javai-ból, amennyit képességei, testi, lelki tulajdonságai szerint megérdemel, de viszont ugyanakkor mindenki elérhesse azt, ami neki testi, lelki tulajdonságai, munkája és igyekezete révén kijár.

Az igazi demokráciában tehát mindenki azon a helyen van, melyet megérdemel. Mert hiszen a helyesen értelmezett egyenlőség legfőbb törvénye az, hogy az emberben az embert lássuk, senkit el ne nyomjunk, mindenkinek megadjuk a magáét.

Demokrácia-ellenes minden társadalmi megkülönböztetés. Tehát nem szabad a társadalmat szétkülöníteni rendekre, kiváltságosokra, nagyurakra, parasztokra . . . A társadalom egyetlen tagjának sem lehet több joga, mint a másiknak és kiemelkedőbb csak az lehet, aki arra tehetségével, munkájával rászolgál. A szabadság—egyenlőség—testvériség, a demokráciának ez a régi jel-szava, nem jelentheti az egyszínű, teljesen uniformizált tömeget, hanem a jogokban egyenlő, s a mások jogait megbecsülő emberek együttességét.

A demokráciának szüksége van kiváló, s képzett emberekre, kitűnő szakemberekre és hogy valamely nép mennyire érett a demokráciára, annak az a mértéke, vajjon ki tudja-e a hivatásos vezetőket választani saját tagjai közül, felismeri-e a legalkalmasabbakat, akikre ráruházza a saját hatalmát. Ha nem ismeri fel azokat az egyéneket, akik meg vannak áldva teremtető erővel, alkotókészséggel, értelemmel, akkor a népuralom üres formasággá válik. Ebből az is következik, hogy csak a közkérdésekkel buzgón foglalkozó, művelt, képzett tömegek alkalmasak demokratikus kormányformára.

A népuralom elengedhetetlen kelléke még a felelősségérzet. Ha a felelősségérzet hiányzik, ha a nép, vagy annak többsége meggyőződéstelen, ha csalóka jel-szavakkal s üres ígéretekkel félrevezethető, a demokrácia rút és veszedelmes játékká válik.

A demokrácia a nemzetközi politikában.

Az új világháború nemcsak népek, birodalmak küzdelme volt, hanem két nagy elvé: a demokráciáé és a fasizmusé. A fasizmus nem egyéb, mint a zsarnokságnak, az állami korlátlan hatalomnak új, XX. századi formája. Mindegyik fasizmus (az olasz fasizmus, a német

nácizmus, a magyar nyilas és a spanyol falangista mozgalom) azt hirdették, hogy a népakarat nem számít ; a hatalom egy emberé, a vezetőé, aki mindent tehet, amit jónak lát, életnek és halálnak szabados ura. Az öt és fél évig tartó szörnyű küzdelemben a fasiszta rendszerek buktak meg.

A fasizmus mind az egyes ember, mind a népek szabadságának a teljes megtagadása. Fasizmus és népszabadság megsemmisítő viszonyban állanak egymással. Győzelmük a szabad és független országok s népek rabszolgasorsba taszítását jelentette volna. A demokráciák ezzel ellentétben a népek, fajok egyenjogúságát hirdetik, s a demokrácia alapelve, hogy minden népnek egyformán joga van saját kultúrájának, nyelvének művelésére. Egyetlen nép sem igazhat le másikat. A nemzeti gyűlölet (sovinizmus) a demokráciával ellenkezik. A nemzetek (a politikai hatalmat gyakorló népek) az emberiség fejlődésének eredményei, s a nemzeti érzületnek és a nemzetköziségnek egyformán megvan a maga jogosultsága, egyik kiegészíti és ellensúlyozza a másikat.

A demokrácia az újkori szabadságeszményből született meg, ezért a legbelsőbb lényege a szabadság : szabadság az egyes ember, szabadság a népek (nemzetek) számára. Így érezték és értelmezték ezt nálunk Kossuth és Petőfi, a magyar szabadságmozgalom és demokrácia legnagyobb apostolai. Mit követel tehát a demokrácia a nemzetközi politikában? Az államok közötti teljes egyenlőséget, tekintet nélkül népességük számára. A kis népeket a nagyokkal egyenlő jogok illetik meg. A kulturális együttműködés a nemzetek között, a barátságos viszony ápolása a szomszédok között, a nemzetközi munkamegosztás a termelésben . . . , mind demokratikus követelmények. Az elzárkózásban a két világháború között a fasiszta államok, Olaszország és Németország vezettek, s ez volt az új világháború egyik előkészítő

oka. A nemzetközi politikának és diplomáciának, a második világháború szörnyű tanulságai után, át kell alakulnia a demokratikus szellemben. Az a felfogás, hogy a nemzetközi politika ravasz, cselszövő, kulisszák mögött dolgozó emberek műve, már meghaladott és nem egyeztethető össze az új idők új szellemével. A külpolitikai intézői épp úgy felelősek a népnek, illetve a nép választott képviselőinek, mint azok, akik a belpolitikát intézik.

Az új, egészséges és helyes nemzetköziség kezdetén vagyunk. Hisszük, hogy a Sanfranciscóban nemrég létrejött megállapodás a nemzetközi viszonylatokban is új korszak kezdetét jelenti. A világ szabad népek hazája lesz, s ezek a szabad népek békésen elintézik időnkint felmerült vitás kérdéseiket, s az egész föld át fog alakulni a békés, dolgozó, egymás szellemi és anyagi javait értékelő és kicserélő népek köztársaságává.

A demokrácia és a gazdasági helyzet.

A demokrácia szoros kapcsolatban van a gazdasági helyzettel, az emberek jólétével, életmódjával, megélhetési viszonyaival. Ezért a gazdasági kérdés s az általános gazdasági helyzet a népuralmi kormányformának legégetőbb, és ha nem oldódott meg, megoldásra váró kérdése. Ez volt már az első világháború előtt is, és az ma is, még fokozottabb mértékben.

A demokrácia nincs különleges gazdasági vagy termelési rendszerhez kapcsolva és nem létkérdése az, hogy kinek a kezében vannak a különböző termelőeszközök. De vegyük ezt a kérdést kissé szemügyre!

Azok az írók és gondolkozók, akik a XVIII. század végén és a XIX. század elején az emberi jogokat (az egyéni szabadságot, jogegyenlőséget stb.) hangoztatták, ugyanakkor azt is követelték, hogy a gazdasági erők

kibontakozásának teljesen szabad folyást kell engedni. A gazdasági szabadság nagy apostolai azt hitték, hogy a népek közötti szabad verseny és szabad forgalom megvalósítja az emberiség békés köztársaságát, és hogy a nemzetközi munkamegosztás közelebb hozza a népeket egymáshoz. Valamennyien szigorúan ragaszkodtak a termelőeszközök magántulajdonának elvéhez.

Ez az eszményi állapot azonban nem következett be; éppen ellenkezőleg: roppant vagyonok halmozódtak fel mindenütt, Európában és Amerikában. A gazdagok és a szegények között mind nagyobb válaszfalak támadtak. A múlt század második felében Európában és Amerikában kialakultak a tőkés termelési rend hatalmas szervezetei (kartelek, trösztök, konszernek); ezek mindenütt nagy politikai befolyásra és hatalomra tettek szert, Európában, Amerikában egyaránt. Azokban az országokban, ahol a választójog szűkkörű maradt (pl. Magyarországon), a demokráciát meghamisították, és a parlamentek a vagyonos osztálynak voltak a képviselői.

Az ilyen gazdasági állapot az igazi demokráciával össze nem egyeztethető. A népszabadság említett apostolai olyan új társadalomról álmodtak, ahol nem gyűlemlenek fel óriási vagyonok kevesek kezében, s ugyanakkor nem lesznek nélkülöző szegények sem. Gazdasági függetlenség nélkül a lelki függetlenség elképzelhetetlen.

A gazdaság és szegénység ellentéteinek megszüntetésére, s főleg a szegénység kiküszöbölésére különböző elgondolások s gazdasági rendszerek keletkeztek. A szocialisták alapvető (Marx-féle) tanítása szerint a fontosabb termelőeszközöket köztulajdonba kell venni (államosítani vagy községecsíteni), ami a tőkés termelési rend teljes felszámolását jelentené. A nem-szocialisták nem mennek ennyire. A demokráciának azok a hívei, akik

nem vallják magukat szocialistáknak, szintén végét akarják vetni a nagy vagyonok hatalmának, ezért hathatós munkásvédelmet sürgetnek, s követelik a nyomor és az elesettség intézményes kiküszöbölését társadalmi biztosítással s egyéb berendezkedésekkel. (Hatalmas és nagyszabású elgondolás Angolországban Beveridge politikus társadalombiztosítási terve.) Rooseveltt amerikai elnök, akit az igazi — mondjuk szociális demokrácia — egyik legnagyobb apostolának és úttörőjének kell tekintenünk, azzal kezdte meg első elnöksége alatt a kormányzást, hogy letörte a gazdasági hatalmasságokat (a trösztöket), ami addig egyetlen elődjének sem sikerült. A munkás kódexekben szabályozta a munkaidőt és munkabért, s ezzel és egyéb intézkedéseivel erős társadalmi kiegyenlítődést teremtett. Társadalmi kiegyenlítődés — a gazdagok és a szegények ellentéteinek kiküszöbölése — nélkül az igazi demokrácia nem valósítható meg.

Az olyan társadalomban, ahol a szegények nagy tömege áll szemben a gazdagok, vagyonosok, hatalmasok kis csoportjával, legfeljebb csoport-demokráciáról lehet szó, ami a népuralom lényegével össze nem egyeztethető. Meg kell tehát szüntetni a nagy vagyoni ellentétet. Mi módon? Ez a kérdés nem tartozik tárgyunkhoz, csak annak megjegyzésére szorítkozunk, hogy ezt minden országban az ott kialakult felfogások, nézetek s viszonyok döntenek el. Oroszországban a földtulajdonkérdést is úgy oldották meg, hogy a termőföldek jelentékeny része a szövetkezetek (kolchoszok) kezébe került. Az ipari termelés eszközei ugyanakkor az állam tulajdonába mentek át (államkapitalizmus), s a külkereskedelem is állami monopólium. A demokratikus magyar kormány a magántulajdon alapján áll, de megszüntette a nagybirtokrendszert, s az ország földtulajdonát, a legfontosabb termelési eszközünket, a dolgozók kezére jut-

tatta. Ezt a nagy és korszakos reformot bizonyára új reformok követik majd az ipari termelés terén.

A földreform igen erős, jómódú parasztságot teremtett, amely a demokratikus kormányzásnak a legbiztosabb alapja. Ilyenformán megvalósult napjainkban Magyarországon a régi demokratikus eszmény: nem dúsgazdag, hanem jómódú emberekből áll a népesség többsége. A magyar paraszt mindig demokratikus érzésű volt; érdeklődött a közügyek iránt, s ösztönösen jól ítélte meg a politikai helyzetet (az új világháború kimenetelét is), és ha most anyagilag függetlenné válik, a magyar népuralmi rendszer a legbiztosabb, legszilárdabb talajon épül fel. A nagybirtok megszüntetése régi követelmény, nemcsak nálunk, hanem Európa más országaiban is. 1848 után a régi úrbéresek szabad földtulajdonosokká váltak, s ezeket a szabad földtulajdonosokat kell úgy tekintenünk, mint a mai kisgazdátársadalom kezdetét. De Kossuthék földreformja nem folytatódott, igen sok nagybirtok maradt, a hitbizományokat pedig, melyeket már 1848 előtt Deák Ferenc kárhoztatott, még tovább szaporították. A kis Magyarország még 1919 után is a nagybirtok hazája maradt. (A kormányok látszat-földreformja alig változtatott a helyzeten.) Ezt az állapotot meg kellett szüntetni, s ezzel befejeződött a magyar föld demokratizálódása, amit 1848-ban a jobbágyság eltörlésével Kossuth Lajos és munkatársai kezdtek meg.

A demokrácia és a közművelődés.

Műveletlen nép teljesen alkalmatlan a demokratikus kormányformára. Nem lehet tudatában természetes jogainak, nem ért semmit a közkérdésekhez, és könnyen félrevezethető. Ezért a legszélesebbkörű népműveltség elsőrangú kelléke minden népuralmi rendszernek.

A széleskörű népműveltség legrégibb példája az Északamerikai Egyesült Államok. Kossuth Lajos amerikai útján (a múlt század 50-es éveinek elején) főleg a népműveltséget csodálta. Láttá, hogy az állam mindenkit ellát a szükséges útravalóval az életre: mindenki megtanul írni és olvasni, s ezzel megkapja a lehetőséget arra, hogy az életben boldoguljon, munkájával és tehetségével felemelkedjék. Valóban, az Egyesült Államok legfőbb kiválósága mint egyszerű ember, mint kézi munkás kezdte pályáját. Franklin Benjámín nyomdászinas volt, Lincoln Ábrahám, a nagy államférfi, favágó, Edison, a legnagyobb feltaláló, ujságárus gyerek. Az igazi demokrácia tehát nem köti az érvényesülést bizonyos iskolák elvégzéséhez, hanem lehetővé teszi a tehetségek szabad kiválasztódását.

Az arisztokratikus társadalomban minden érvényesülés a külső kvalifikációhoz (bizonyos számú iskolák elvégzéséhez és bizonyítványhoz) van kötve, és csak ez fontos. Az igazi demokráciában ez nem számít. Azt kérdik, hogy az állásra pályázó mit tud, mihez ért? Ez így van Angliában és Amerikában. Ha tehetséges ember, és gyakorlat közben ugyanolyan tudásra s jártasságra tett szert, mint az iskolát végzett, miért ne nyerhesse el ugyanazt az állást?

A demokratikus társadalmi- és államrendben új ember kell, jobb, mint a régi. A szabadság veszedelmes, ha visszaélnék vele. A demokrácia szabadságot ad az egyes embernek, de ennek az a feltétele, hogy ne sértse meg mások szabadságát. Az igazi demokráciához magassabbrendű ember kell, és ez a nagy különbség a demokrácia embere és a fasiszta zsarnokság embere között. Miért voltak a németek olyan példátlanul állatiasak és kegyetlenek? Mert az államrend, melyben éltek, felszabadította őket minden egyéni felelősség alól. S megszüntetett minden belső felelősségérzetet. Ezekből az embe-

rekből rögtön kitört a gonoszság, a romboló ösztön, mihelyt nem érezték hátukon a diktatúra korbácsát.

A demokrácia tehát sokkal több, mint bizonyos intézmény, szinte azt mondhatnánk: világnézet. Egészen más felfogása ez az életnek s embertársainknak, mint a diktatúráké. A durvaság, kegyetlenség, a neveltlenség az új társadalmi renddel nem férnek meg; ezek mind fasiszta tulajdonságok. Azok, akik a szabadsággal össze akarják egyeztetni a fegyelmetlenséget, meghamisítják, lejárattják a demokráciát. Az emberieség a demokrácia gondolata, s minden népuralmi rendszer ezen épül fel, mint a legfőbb erkölcsi elven. Ezt az elvet kell most bevinni a magyar demokráciába, annak minden intézményébe, az államkormányzásba, s a magyar élet teljességébe. Minthogy az embereknek meg kell változniuk, meg kell javulniuk, a népuralom nagy és magasztos elvei nem valósulhatnak meg máról-holnapra. A fasiszmus háborúja és tudatos erkölcsrontása sok lelket megmértelyezett, sokan elvesztették lelki egyensúlyukat, és ez nem áll egykönnyen helyre.

Ezért az iskolareform, a népiskolák, a középiskolák és egyetemek észszerű reformja égető kérdés. Az elemi és a középiskolákban jobb, lelkesebb nevelők, a felsőbb iskolákban igazi tudósok kellenek. Nevelési rendszerünk legfontosabb kérdése: megtalálni a gyakorlati nevelés helyes útját, összhangba hozni a testi és lelki nevelést, s mindenen felett az erkölcs- és jellemnevelést megvalósítani. Iskoláink ezrével zúditották ki az életbe azokat a gyakorlatiatlan embereket, akik nem valók másra, minthogy a közzel eltartassák magukat, s a gyakorlati életben nem állják meg helyüket. A gyenge és tehetetlen ember a demokrácia veszedelme. A demokrácia és a nevelés kapcsolatát ebben összegezhetjük: műveltebb, jobb, megalégedettebb, magasabbrendű átlagemberre van szükségünk.

Mi nem demokrácia?

Nem demokrácia a zsarnokságnak, az elnyomásnak, a kizsákmányolásnak minden formája. Az emberiség nagy többsége ősidőktől fogva valamilyen zsarnoki kormányrendszerben élte le életét. A régi, vallásos alapú, korlátlan uralkodói hatalom (teokrácia) elnyomta, államrabszolgává aljasította az embert. Ilyen volt hajdan a fáraók, a perzsa királyok s a római császárok uralma. S ide tartoztak a kínai császárok, japán császárok és az orosz cárok is. Ez korántsem jelenti azt, hogy az alattvalók, kiknek a mai polgári szabadságról és demokráciáról sejtelmük sem volt, nem érezték jól magukat. A középkori eredetű (Isten kegyelméből való) királyság önmagát ismerte el minden törvény forrásának, de a zsarnokságot korlátozta a keresztény világszemlélet. Az újkori, úgynevezett felvilágosodott abszolutizmusból hasznuk is volt a népeknek, mert előmozdította a vagyonosodást. Franciaország például a korlátlan hatalmú királyságnak rendkívül sokat köszönhet.

A fasiszta rendszerek (olasz fasizmus, a német náciizmus) a pogány ókorba vetették vissza a népeket. Hitler és Mussolini olyan korlátlan hatalmú uralkodók voltak, mint az egyiptomi faraók. Tömegeik aljas indulatainak felkorbácsolásával, az uszítás, a hazugság, a terror pokoli fegyvereivel irtózatossá tették a hatalomra. Hitler valósággal földi isten volt, Mussolini emberfölötti ember. Uralmuk alatt minden közszabadság megszűnt, a vagyon, a hatalom a diktátorok testőrgárdájának kezébe került. A félrevezetett tömegeket legfeljebb frázisokkal tartotta jól a diktatúra sajtó- és rádiópropagandája. Az élet- és vagyonbiztonság teljesen megszűnt. A társadalom két részre szakadt: azokra, akikre a zsarnokság támaszkodott, és azokra, akik túrték s kényszerből alávetették magukat. A német náciiz-

must világhódító tervek fűtötték. Ha győz, vége Európa szabadságának. A kegyetlenség, a brutalitás, az erkölcstelenség uralkodott volna Európában, visszabotlottunk volna azokba a sötét, barbár időkbe, amelyek a Kr. u. V. században, a római birodalom bukása után, elkövetkeztek. Mindkét fasizmus azt tervezte, hogy végleges győzelmük esetén visszaállítják új formában a régi rendiséget, ismét beskatulyázzák az embereket azokba a zárt csoportokba, melyeket a XVIII., XIX. század forradalmi szétrobbantottak. Kétségtelen, hogy a fasizmus ideiglenes győzelme a keresztény kultúrkörökhöz tartozó népek legmélyebbre való süllyedésével volt egyenlő.

Mi nem egyeztethető még össze a demokráciával? Nem egyeztethető vele össze semmiféle kiváltság, a címek és rangok szerint való megkülönböztetés, s bár az angolok még ragaszkodnak a régi történelmi címekhez, osztogatásuk és viselésük nem mondható demokratikusnak. Magyarország a két világháború közötti időszakban a címek és rangok hazája lett, s az 1939 előtti államrend mindent elkövetett, hogy a társadalmi megkülönböztetéseket megtartsa. Demokráciaellenes minden ósdi hagyomány, mely az egyenlőséggel ellenkezik. Demokráciaellenes bármely társadalmi csoport, vagy foglalkozás kivételezett helyzete.

Az államformák közül a köztársaság közelebb áll a népuralmi rendszerhez, de nem ellenkezik vele az alkotmányos királyság. (Mint ezt Angolország példája mutatja.) A demokrácia társadalmi s kormányzati forma elsősorban és nem államforma.

A reakció.

Ehhez fűzzük a reakció helyes értelmezését. A szónokok gyakran emlegetik a reakciót, az újságok napról-napra írják, hogy van reakció és vannak reakciós politikusok.

Reakción (visszahatás) a politikai életben valamely győztes politikai irány tagadását értjük, s azt a törekvést, hogy a győzelmes politikai irányt elgáncsolják s eredményeit megsemmisítsék. A történet kitűnő példákat szolgáltat a reakcióra. A nagy francia forradalom győzött, elpusztította a királyságot, felbomlasztotta a feudalizmust, de feltámadt ellene a reakció, mégpedig szélső-konzervatívus formájában. Napoleon bukása után (1814) a reakciók (a konzervatívok) kerekedtek felül. Nem tudták már visszahozni a középkort, de a népjogokat megnyirbálták, a véleménynyilvánítást elfojtották, s a politikai hatalmat igen keveseknek juttatták.

A reakciók ma többfélék. Ilyenek elsősorban a titkos nyilasok, vagy egész szélső jobboldaliak, akik félreálltak, vagy elbujtak más pártok soraiba. Suttogó propagandájuk azt híreszteli, hogy ők még visszatérhetnek, a demokráciát gyalázzák, s minden bajért azt teszik felelőssé. Harcolnunk kell ellenük, elsősorban elvi fegyverekkel, s ha ez nem használ, meg kell őket semmisíteni minden rendelkezésre álló eszközzel.

Hangsúlyoznunk kell, hogy a jogos bírálat még nem reakció, ellenkezőleg: a demokrácia lényegéhez tartozik. A kritikára kritikával kell felelnünk és nem szabad reakciónak bélyegeznünk azt, aki nem tesz mást, mint hogy él a demokrácia-adta jogával és véleményét megmondja.

Ezért ezt a szót: reakció, óvatosan és meggondolva használjuk, s ne nyilvánítsuk reakciónak azt, aki nem ért velünk mindenben egyet, mert szabad véleménynyilvánítás és kritika nélkül nincs demokrácia.

Miért nem volt Magyarországon igazi demokrácia?

Magyarország történeti fejlődésében a korlátlan hatalmú királyság ismeretlen. A magyar nemesség meg-

védte a központi királysággal szemben a maga jogait. Minden időkből lehet szó nálunk egy szűkkörű «rendi demokráciáról», de amelyből a népet, a nagy sokaságot teljesen kizárták. Politikai nemzetnek csak a nemesség és később a polgárság számított. II. Rákóczi Ferenc szabadságharcában jelenik meg először hazánk történetében a nép, s ha ő győz, lehetséges, hogy a jobbágyfelszabadítás jóval előbb bekövetkezik. Magyarországon a demokrácia gondolatát az 1790—91-i országgyűlésig vihetjük vissza. Az akkori szabadelvű áramlat hatása alatt már sokan kárhoztatták az örökös jobbágytérj és az ország teljes gazdasági és társadalmi átalakítását sürgették. A demokratikus népjogokat, a nép mennél szélesebb rétegeinek politikai jogokkal és hatalommal való felruházását, a népnek az alkotmány sáncaiba való beengedését nálunk is ugyanúgy, mint akkoriban külföldön, a szabadelvű irány hívei követelték. A demokrácia úgy viszonylik a szabadelvűséghez (a liberalizmushoz), mint annak származéka.

Azok az igék, melyeket az 1790—91-i országgyűlés haladó gondolkodású tagjai és a Martinovits-féle Demokrata társaság tagjai hirdettek, hamu alatt lappangó tűz maradtak egészen az 1848-i szabadságharcig. A demokrácia Magyarországon 1848-ban, a szabadságharc alatt, s azzal a dicső vértelen forradalommal kezdődik, mely a nemzet önvédelmi harcával zárult be. Kossuth és munkatársai nyugat-európai mintájú demokratikus Magyarországot akartak teremteni. Nem mentek át rögtön a tiszta nyugat-európai demokráciába, nem merték behozni az általános választójogot, — ami akkor már megvolt Franciaországban, — úgy gondolták, hogy kezdetnek az is elég, amit ők akkor kivívtak.

Kossuthék új Magyarországa azonban nem fejlődött tovább. A természetes az lett volna, hogy a népjogokat egyre fokozottabb mértékben kiterjesztik, amint

a népműveltség előrehalad. Ez így történt a legtöbb nyugati országban, elsősorban Angolországban. Magyarország a politikai fejlődésben megakadt. 1867-től 1914-ig a politikai jogok kiterjesztése tekintetében semmit sem haladtunk előre. De gazdasági viszonyaink fejlődése sem felelt meg a demokrácia követelményeinek. Még ahhoz is sok szó fér, hogy a magát liberálisnak nevező 67-es rendszer valóban liberális volt-e? Voltak kétségek kívül liberális jellemvonásai és tettei, de intézkedéseinek szelleme tagadása volt mindannak, amit demokráciának nevezünk.

Az 1914 előtti Magyarország társadalmilag, gazdaságilag egészen különös alakulat. A főúri osztály megmaradt régi fényében, kiváltságaival, megkülönböztettségével. Az elszegényedett középnemesség utódaiból, s a hozzá hasonult nagyrészt idegen elemekből kialakult a hivatalnok-középosztály, amely külön kasztot alkotott, mint régen a csinovníkok a cári Oroszországban. Kiegészítették ezeket a «rendeket» a nagyipar és a forgótőke kiváltságosai.

A politikai hatalom az úgynevezett liberális Magyarországon kevesek kezében van. 1875-től megszilárdult a 67-es párturalom, amely megadott mindent Bécsnek és a császárnak, és ennek fejében szinte hitbizományul kapta az országot. A nyugati országok a polgáregyenlőség megvalósulása felé fejlődtek, mondjuk, «elporgáriásodtak», nálunk, Magyarországon kialakult valami új, torz rendiség. A formális, üres, a párturalmat képviselő és kiszolgáló parlamentarizmus mellett demokráciának úgyszólván nyoma sincs. Az államhatalom roppant nagy, nagyobb, mint bárhol Nyugat-Európában. Ez irányítja a gazdasági életet, ez teremtett nagyipart. A parasztság, amely a nagybirtokrendszer miatt megélni nem tudott, vagy az ipari központokba, főleg Budapestre vonult munkásnak, vagy kivándorolt Amerikába.

A liberális Magyarország nem volt a szó európai értelmében liberális, és egyáltalában nem volt demokrata. A liberalizmus az öröknek szabad játékát és érvényesülését jelenti, s mennél kevesebb állami beavatkozást, a demokrácia a népjogokat. A néptömegek nálunk ki voltak zárva a politikai jogokból.

1919-ben nagy népi örök mozdultak meg. A munkás-ságé tragikusan végződött. A parasztmozgalom is előtört a magyar földből, de a rosszul megszervezett, s tudományosan meg nem alapozott kisgazdapárt csakhamar szétmállott. Visszatért az 1914 előtti Magyarország, megfejtelt párturalom formájában. Az új politikai Magyarországot annakidején «trianoni részvénytársaságnak» kereszteltük el. Az államhatalom óriásivá nőtt, s a kiváltságos párton nyugodott. A demokratikus külső nem hiányzott, de az a korlátlan párt- és államhatalmat leplezte. A választásokon a két világháború közötti időben is a hatalmon levő párt kapta meg a többséget. Az ellenzéknek csak igen nagy erőfeszítéssel, vagy a hatalmon levő párt kegyelméből sikerült néhány mandátumot megszereznie. A kormányzás meg volt fertőzve demokráciaellenes jobboldali szellemmel, s nem csoda, hogy végre az egész a nyilas diktatúrába torkollott. Közben értelmiségünk jelentékeny részét megfertőzték a Németországból és Itáliából beáramló új tanok. A magyar néptömegek, melyek a politikai jogokból addig is ki voltak zárva, a fasiszmus győzelme esetén örökre jogfosztottak maradtak volna. Az elmondottakat ebben foglalhatjuk össze: a magyar liberalizmus jelszó-liberalizmus volt (bár nem tagadjuk, voltak liberális alkotásai); a parlament a párturalomnak volt a szerve; igazi demokrácia nem volt sehol.

A demokrácia multja.

A demokrácia nem új gondolat. A történelem jelensége, s megtaláljuk már az ókorban: Görögországban, meg Rómában. Az athéni görög demokrácia mindaddig, míg meg nem romlott, s hivatástalan demagógok diktatúrájává le nem züllött, szinte mintaszerűnek mondható, és a kis város-állam megteremtette minden idők egyik legszebb, legzártabb kultúráját, amely mai kultúránknak jelentékeny részben az alapja.

A római demokrácia arisztokratikus színnel volt bevonva, s a túlzott tekintélytisztelet folytán kitermelt egy felsőbb réteget (optimátákat), de sokáig igen jól működött. De miután a birodalom óriásivá nőtt, a beáramlott javak, a gazdagság megrontották a népet, majd a nagybirtokrendszer tönkretette a kisbirtokos parasztszátyt, s a köztársaság időszámításunkkal csaknem egyidőben császársággá lett, amely több mint négy századon keresztül állta az idők viharát. Végre északi barbár hordák a nagyszerű, szinte csodásan tökéletes és kezdetben demokratikus szervezetet lehengettek.

A mai demokrácia újkori gondolat. Több forrása van. A XVI. és XVII. század elején, amikor Európában a korlátlan hatalmú királyság fénykorát élte, egyes gondolkodók kétségbe vonták az uralkodó korlátlan jogait, és azt hirdették, hogy a hatalom csak a népből származhat. Ezt fejtették ki bátor spanyol jezsuita írók (Mariana, Suarez), és ezt hirdette az angol felvilágosodási iskola. Az angol nemzet a XVII. század közepén a korlátlan hatalomra törő királyságot leverte és kiverekedte a parlament jogait. A demokrácia legelkeszebb szószólói az angol puritánok, akik a vallási üldözések elől nagyszámban vándoroltak ki Észak-Amerikába. Az ő művük a mai Egyesült Államok függetlensége és az újkori demokratikus gondolat egyik

legfőbb okmánya: az Egyesült Államok máig érvényes alkotmánya. A nagy francia forradalom híres okmánya az Emberi jogok deklarációja szintén a tiszta népuralmat hirdeti.

A XVIII. századi felvilágosodási iskola tanításaiból származik egy nagy irányzat, amelyet általában szabadelvűségnek — liberalizmusnak — neveznek. A demokrácia a szabadelvűség egyik legfőbb követelménye. Természetesen más kérdés, hogy a liberalizmus alapján berendezkedett országok a demokráciából mit valósítottak meg. A demokrácia kétségtől a szabadelvűség követelménye. De van olyan felfogás is, amely a kettőt nem azonosítja. A régi, manchesteri angol liberalizmus pl. a kérlelhetetlen szabadversenyt tanítja, nem törődve azzal, hogy a munkaadók a munkásságot kizsákmányolják, s hogy óriási vagyonok jönnek létre, amelyek a politikát és az államkormányzást rossz irányban befolyásolják.

A XIX. és XX. század fejlődése minden tekintetben roppant arányú, gazdaságilag, közművelődésileg, politikailag egyaránt. A demokrácia fejlődése azonban lassúbb tempójú, aminek az a magyarázata, hogy a hatalmon lévők nem szívesen engedték be a nagy néptömegeket az alkotmány sáncaiba. Angolországban 1832-ben hozták meg a korszakos választójogi reformot; addig a munkásság, amely az ipari forradalom óta egyre szaporodott, kitagadottja volt a politikai életnek. Ettől az időponttól fogva a választójogi reformok révén mind nagyobb tömegek jutottak be a politikai életbe, végre megvalósították közvetlenül az előbbi világháború után a legáltalánosabb, a nőkre is kiterjedő, titkos választójogot. Ez a folyamat ment végre többé-kevésbé minden nyugati országban.

Az, amit ma demokrácia alatt értünk, nem teljesült be a XIX. század folyamán. A gépek nyújtotta lehetőségek révén kialakult a nagyipar, s a gazdasági életben

a vagyoni egyenlőtlenség olyan arányokat öltött, amelyre még nem volt példa a világtörténetben. Ez robantotta ki az úgynevezett társadalmi mozgalmat. A társadalmi mozgalom, amelyen a munkásság szervezkedését értjük, bár a liberális-kapitalista gazdasági rend ellenhatásaként jelentkezett, megmaradt a demokratikus alapon. A munkások igazi demokráciát követeltek, s ők hangoztatták elsősorban az általános titkos választójogot, mindenütt, nálunk is Magyarországon. Sikereik igen nagyok: kiverekedtek a politikai jogok kiterjesztését, kivívták a nagyobb munkabért, jólétük mindenütt emelkedett, ami a demokratikus gondolat megerősödését jelentette.

Az első világháború után az az általános felfogás alakult ki, hogy világszerte a demokratikus elv győzött. Leverték a német militarizmust, — olvashattuk politikusok és közírók könyveiben, — melynek a reakciós porosz junkerkaszt volt a fő zászlóvivője. Valóban úgy látszott, mintha a demokrácia győzött volna. A három régi történelmi dinasztia, a Habsburgok, a Hohencollernek, a Romanovok dinasztiája megbukott. Ezek mind a hárman a tekintélyvelvet és az ósdi középkori hagyományokat képviselték. De a demokráciának veszedelmes ellenfele támadt a fasiszta forradalmakban. Az emberiség fejlődésében fennakadások és visszafejlődési korszakok is fordulnak elő és ilyen volt az elmúlt 25 esztendő. A demokrácia azonban erősebbnek bizonyult. Bár a demokratikus országokat csaknem kiszűletlenül találta a fasiszta diktatúrák támadása, mégis ők győztek. Ez a győzelem rendkívül nagy jelentőségű, mert maga a pusztá tény roppant eleven erőhöz és tekintélyhez juttatta a demokratikus gondolatot a világ összes népei előtt. Egy fejlettebb, magasabbrendű kormányzati berendezkedés aratott hatalmas, fölényes győzelmet az alacsonyabbrendű felett.

A demokrácia jövője.

Egész könyvtárt írtak össze az elmúlt negyed században az általános válságról: a politikai, a gazdasági s az erkölcsi élet válságáról, közben a demokrácia válságáról is. Még Angolországban és Amerikában is akadtak politikai írók, akik a demokráciát kikezdték, s főleg az olasz és a német példára hivatkozva azt állították, hogy a demokrácia a rajta nyugvó intézményekkel együtt megrendült. Egyetlen emberi intézmény sem tökéletes, s kétségtelen, hogy a demokráciának is megvannak a maga hibái.

Igen erős bírálatok érték a legfontosabb és legfőbb demokratikus szervet, a parlamentet. Valóban, sok helyen igen rosszul működött. Nem alaptalan az a panasz, hogy a sürgős törvényjavaslatok törvényerőre emelését a felesleges vitákkal fenntartja, és nem engedi a kormányt dolgozni. Ezt láttuk főleg az 1939 előtti Franciaországban, ahol csaknem állandóak voltak a kormányválságok. Maguk a franciák gondolkoztak arról, hogy miképpen kellene a rosszul működő parlamentet megreformálni. És vannak a demokrácia ellen egyéb panaszok és érvek is. Általában a demokráciák lassúak, s a kormányokat fékezik tetteikben és elhatározásaikban. Egy másik panasz az, hogy a képviselőjelöltek hízelegnek a nép kegyeinek, s érdemtelenül kerülnek be a politikai életbe. Minden demokrácia könnyen átváltozik nyers, brutális tömeguralommá, — mondják a demokrácia bírálói, — ami lehetetlenné teszi a kiváló és hivatásos vezetőemberek felülkerekedését. A demokrácia elzüllik csöcselékuralommá, — amire a görög történet nyújt példát, — ez pedig diktatúrává fajul. «Otromba hang, pimaszság, kofanyelv» kell a közszerepléshez, mint Aristophanes mondatja egyik szereplőjével.

A demagógia, melyet nem ok nélkül kárhoztatnak,

nem a helyesen értelmezett demokrácia eszköze. A demagógiát nem szabad összetévesztenünk az agitációval, a nép felvilágosításával és meggyőzésével. A demagógia az alantas ösztönöket igyekszik felébreszteni, s mint azt a fasiszta uralom alatt láttuk: hazudik, úszít, terrorizál. Hasonlítsuk csak össze a szabadság nagy apostolának, Kossuth Lajosnak beszédeit, a két fasiszta diktátor, a duce és a führer beszédeivel. Meg fogjuk állapítani, hogy a diktátorok, mint szónokok, szánsalomraméltó törpeségek mellette. A diktátorok beszédei üresek, unalmasok, csak szitkok vannak bennük és szenvedélyes kifakadások és céljuk az, hogy felébresszék a hallgatóság gonosz és aljas ösztöneit, felkeltsék benne az irígységet, a gyűlöletet. Kossuth Lajos és a szabadság többi nagy apostolának beszédei ma olvasva is szépek, meggyőzőek és felemelő hatásúak. A lelketlen, hazug demagógok züllött korszakok és beteg társadalmak tömegvezetői. A két diktátor a most végetért gyászos korszaknak legelvetemültebb demagógja volt.

Az előbbi érvek helytállóaknak látszanak, de nem komoly érvek a demokrácia ellen. Ezek a hibák, fogyatkozások mind leküzdhetők. Gyakran érvelnek azzal, hogy a választók nem tudják kiszemelni az alkalmas szakembereket. Ebben van valami igazság. Ezen azonban úgy lehet segíteni, hogy a népválasztotta vezetők mellé szakértőket kell állítani. A választási rendszer még mindig jobb a kinevezési rendszernél. Magyarországon az elmúlt 25 esztendő alatt továbbfejlesztették a központosítást és számos köztisztviselői állást, amelyeket azelőtt a nép töltött be választás útján, most kinevezéssel töltenek be. De vajjon a kinevezett polgármesterek mennyivel különbek azoknál, akiket azelőtt a nép választott?

A demokratikus parlament nem állhat szakemberek-

ből, mint ezt a demokrácia ellenfelei követelik. Mussolini szakparlamentje nem volt egyéb frivol komédiánál. A parlament a közérzületnek, a közkívánságnak a kifejezője és szükségtelen az, hogy szakemberekből álljon. Az amerikai demokrácia bírálói gyakran felhozzák a népuralmi rendszer ellen, hogy a választások után, ha az ellenzék győzött, minden régi közalkalmazottat menesztenek. És hogy a pártok különleges kívánságai a közérdekkel nem mindig egyeztethetők össze. A győztes párt mindent felforgat; ami kétségtelenül hiba. Ezek a hibák azonban mind kiküszöbölhetők.

A korlátlan hatalom, mind az uralkodói korlátlan hatalom, mind pedig a népvezérekből lett diktátorok korlátlan akarata sokkal több hátránnyal jár, mint a legrosszabb demokrácia. A korlátlan hatalmú királyság alatt semmiféle biztosíték nem volt a hatalom visszaélései ellen. S a most kimúlt diktatúrákról is ugyanezt mondhatjuk. A korlátlan hatalmú királyság Franciaországban sok nagyot alkotott, de lassankint elzüllött. A királyi udvar elpocsékolta a közjavakat. Erkölctelen életet folytatott, s a visszaélések kiobbantották a nagy francia forradalmat, minden idők egyik legvéresebb népi mozgalmát. Az bizonyos, hogy korlátlan uralom alatt a nép minden közkérdés iránt érzéketlenné válik, s lassankint még a legtehetségesebb nép is elbutul. Mennyi visszaéléssel jár csak a párturalmi rendszer, ezt láttuk Magyarországon 1867 óta csaknem egész mostanig. A párturalom, illetve az azt képviselő kormány nem törődve a néperdekekkel, osztogatta az állásokat a benfejtéseknek. Ez folytatódott 1919 után is. Az őrsváltás révén a kiváltságosoknak valósággal új osztálya keletkezett.

A diktatúrák erkölcsromboló hatásáról most a fasiszta rendszerek uralma alatt szerezhettünk tapasztalatokat. A társadalomnak teljesen alantas, felelőtlen söpredéke

került felszínre, mindenütt: Olaszországban, Németországban, Magyarországon. A rossz értelmiség, aljproletárius uralma volt a nyilasuralom. Lehetnek olyan esetek, amikor a diktatúra helyeselhető. De ez csak átmeneti állapot lehet és kivétel. A rómaiaknál kritikus időkben hat hónapnál tovább nem tarthatott a diktátor korlátlan hatalma.

A jobboldali reakció könyveiben, propagandáirataiban sokszor olvashattuk, hogy az egyes ember semmi, fő a közösség. Vajjon mi ez? Van értelme olyan társadalmi rendnek, amelyben az egyes ember nem számít? Valóban így volt a fasiszták diktatúrája alatt. Csak a diktátorok és a kisdiktátorok, a bennfentesek éltek jól, a néptömegek ágyútötléknek számítottak, nélkülöztek és koplaltak. Mi értelme van az ilyen életnek? Az igazi demokráciában benne van az örök egyetemeség is, s benne van az egyes ember, a közösséget alkotó egyén jóléte. Igazi testvéri közösségben csak a demokrácia tudja összefogni az embereket.

A fejlődés irányvonala az újkor kezdetétől fogva a demokrácia felé halad. Az Isten kegyelméből való királyság, az uralkodói abszolutizmus lassankint mindenütt megszűnt, hiába próbálta az uralkodók társasága az 1814—15-i bécsi kongresszuson visszaállítani a régi állapotokat, s hiába teremtték meg a Szentszövetséget, pár évtized alatt az egész összeomlott. Mert a demokrácia volt az új idők új tendenciája. A XX. század a régi demokráciát összetársította a szociális gondolattal, s meggyőződésünk, hogy ez halad tovább a maga diadalmas útján. Az bizonyos, — előbb említettük, — más emberek, jobb emberek kellenek hozzá, olyanok, akik vállalják a közügyekért a felelősséget. A diktatúrának engedelmes nyájra van szüksége, a demokráciának önzetermes emberekre. A demokrácia emberei jobbak, több-érők, és amennyit az egyesek érnek, annyit ér az összesség.

A demokrácia jövője Magyarországon.

Van-e jövője a demokráciának Magyarországon? Ez a bennünket, magyarokat elsősorban érdeklő kérdés.

Hivatkoznunk kell elsősorban arra, hogy nemzeti multunkban a demokráciának mély gyökerei vannak. A rendi korszakban a politikai nemzet (a nemesség) nem tűrte a kórlátlan uralkodói hatalmat. Országgyűléseink III. Endre koráig nyúlnak vissza. Kossuth Lajos mondta, hogy Magyarországon 1848-ban mindössze annyi történt, hogy a nemesség jogait a nememesekre is kiterjesztették.

A közelmúlt tapasztalatai rendkívül fontosak. Azt láttuk, hogy a magyar parasztság zöme és a szervezett ipari munkásság megmaradtak a demokratikus alapon, a diktatúra gondolatát elvetették, s a legélesebben helytelenítették azt, hogy Magyarország résztvesz a háborúban a fasiszta országok oldalán. Kétségtelen az, hogy a parasztság és munkásság világosabban felismerte a helyzetet, mint az értelmiség jelentékeny része. A magyar értelmiség jelentékeny része, sajnos, diktatúrapárti volt, s ugyanakkor a nép nagy zöme demokratikus érzelmű maradt. Meggyőződésünk, hogy magyar demokrácia a magyar parasztságra, munkásságra és az értelmiség elitjére támaszkodva diadalmasan tör előre.

*

Az elmondottakat egész röviden így foglalhatjuk össze:

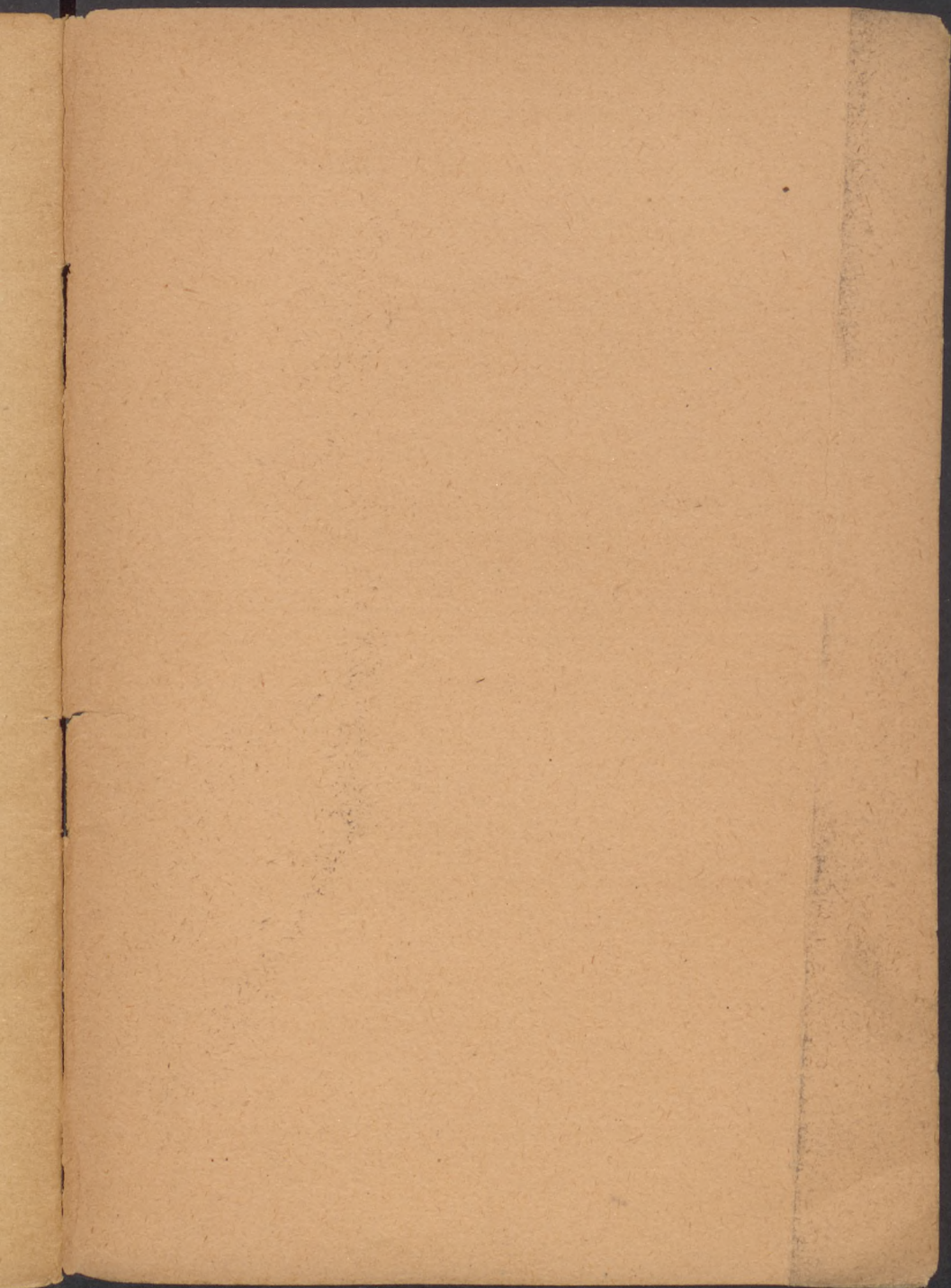
Ha az európai kultúrkörhöz tartozó népek még nem satnyultak el, ha testileg-lelkileg, erkölcsileg le nem romlottak, a demokráciáé a jövő. Ez foglalja magában az emberi együttélésnek ezt a legfőbb és legmagasabb törvényét: az összesség az egyes emberért, minden egyes az összességért.

A kiadásért felelős: Balla Antal.

Stephaneum nyomda Budapest. Felelős: Ketskés János.

**MAGYAROK DOLGÁRÓL —
NÉPEK DOLGÁRÓL**

c. sorozatunkban legközelebb megjelenik:

SIEGMUND FREUD és ALBERT EINSTEIN:

KELL-E HÁBORÚ?!

★

HERMAN IMRE dr.:

**AZ ANTISZEMITIZMUS
PSZICHOLÓGIÁJA**

A BIBLIOTHECA

kétnyelvű könyvtárának

1. száma:

Gorkij Maxim:

ILJA GYERMEKKORA

★

*Előkészületben TURGENYEV, ALEXEJ TOLSZTOJ,
ILJA EHRENBURG, SOLOCHOV, CSEHOV és
WILLIAM SAROYAN novelláinak eredeti szövege és
hű magyar fordítása.*